

значення 0,65; d – сума дефіциту насичення вологою повітря за період, мм.

Показник вологопотреби кукурудзи за період вегетації коливалася від 294 мм (1980 р.) до 791 мм (1981 р.). Показник вологозабезпеченості у середньому становив 76 %, найбільше значення – 119 % (1980 р.), найменше значення – 35 % (1981р.).

Після розрахунку усіх показників, можна зробити висновок, що у Черкаській області посіви кукурудзи забезпечені вологою задовільно, але в окремі роки спостерігаються умови недостатнього зволоження.

Бібліографічний список

1. Володарский Н.С. Биологические основы возделывания кукурузы / Н.С. Володарский. – 2-е изд. перераб. и доп. - М. : Агропромиздат, 1986. – 189 с.
2. Ляшенко Г.В. Практикум з агрокліматології / Г.В. Ляшенко. – Одеса : ТЕС, 2014. – 150 с.
3. Рослинництво : підручник / О.І. Зінченко, В.Н. Салатенко, М.А. Білоножко; за ред. О.І. Зінченко. – К. : Аграрна освіта, 2001. – 51 с.

Толмачова Алла Вікторівна

канд. геогр. наук

Кандиба Катерина Юріївна

здобувач вищої освіти

Одеський державний екологічний університет

м. Одеса

ВПЛИВ АГРОМЕТЕОРОЛОГІЧНИХ УМОВ НА РІСТ ТА РОЗВИТОК СОНЯШНИКУ В ПЕРІОД СІВБА-СХОДИ В ПІВДЕННОМУ СТЕПУ УКРАЇНИ

Соняшник – головна олійна культура, яка вирощується в Україні. Посіви соняшника почали поширюватись в Україні в кінці ХІХ – на початку ХХ століття. Посівні соняшнику в Україні займають понад 2 млн га, що становить 96 % площі всіх олійних культур. Найбільші посівні площі соняшнику в Дніпропетровській, Донецькій, Запорозькій, Кіровоградській, Луганській, Миколаївській, Одеській, Херсонській і Полтавській областях. Насіння його

районованих сортів і гібридів містить 50–52 % олії, а селекційних – до 60 %. Соняшникову олію широко використовують як продукт харчування в натуральному вигляді. Соняшник вирощують і як кормову культуру, а також ця культура - чудова медоносна рослина [1].

Метою дослідження є вплив агрометеорологічних умов на ріст та розвиток соняшнику стосовно до території Одеської області. Вхідною інформацією являються: фенологічні дані соняшнику, дані про запаси вологи в метровому і орному шарі ґрунту, а також метеорологічні дані: суми опадів, середньо декадний дефіцит і середньо декадна температура повітря за 20 років.

Продуктивність посівів, залежить від впливу факторів зовнішнього середовища. Основними факторами від яких залежить розвиток, зростання і стан соняшнику в весняний період є тепло і зволоження ґрунту. У зв'язку з цим і оцінка агрометеорологічних умов навесні зводиться в основному до оцінки теплового режиму і запасів вологи в ґрунті [2].

На підставі виконаних розрахунків була зроблена оцінка впливу агрометеорологічних умов на ріст і розвиток соняшнику у період «сівба – сходи». У цей період температура відіграє найактивнішу роль. Вона впливає майже на всі показники якості насіння, особливо на масу. Для появи сходів і росту паростка найсприятливішою є температура 10–12 °С. При температурі 25 °С паросток інтенсивніше росте, але помітно втрачає суху речовину підземної частини гіпокотилія, що призводить до послаблення сходів.

Агрометеорологічні умови зростання соняшнику в період сівба-сходи на території Одеської області представлені в табл.

Як видно з табл., сівба соняшнику в середньому спостерігається 26 квітня, сходи з'являються в середньому через 16 днів після сівби, тобто 11 травня, при цьому середня декадна температура повітря в дату сівби складає 13,2 °С. Однак у залежності від складних метеорологічних умов тривалість періоду, а також дати появи сходів можуть істотно змінюватися. Так найраніша дата появи сходів спостерігається 27 квітня у 1989 р., а найпізніша – 28 травня у 1994 р.

Таблиця – Агрометеорологічні умови росту та розвитку соняшнику у період сівба – сходи на території Одеської області

Показники	Дати настання фази		Трив. періоду, дні	Суми температур повітря вище 10 °С		Середня температура повітря, °С	Сума опадів, мм	Середні запаси продуктивної вологи (мм, % НВ) в шарі ґрунту, см			
	Сівба	Сходи		активних	ефективних			0-20		0-100	
								мм	%	мм	%
<i>Сер.</i>	26.04	11.05	16	213	55	13,2	18	28	87	129	89
<i>Min</i>	12.04	27.04	11	137	16	10,9	6	13	39	79	54
<i>Max</i>	16.05	28.05	24	290	110	18,5	61	36	109	179	124

Джерело: авторські дослідження

Тривалість міжфазного періоду сівба – сходи знаходиться в залежності від умов зволоження орного шару ґрунту і термічного режиму. Середня тривалість періоду становить 16 днів. Найбільша тривалість періоду склала 24 днів при середній температурі повітря за цей період 13,2 °С.

Забезпеченість теплом міжфазного періоду характеризується сумою активних та ефективних температур, за біологічний мінімум прийнято 10 °С. Середня сума активних температур за 20-річний період склала 213 °С, найменша сума за цей же період 137 °С (1997 р.), а найбільша – 290 °С (1999 р.). Середня сума ефективних температур склала 55 °С, найменша – 16 °С, а найбільша – 110 °С, Сума опадів за розглянутий період становила: в середньому 18 мм, найбільша кількість опадів – 61 мм (1997 р.), найменша – 6 мм (2004 р.). Запаси вологи в шарі ґрунту 0-20 см коливаються від 13 мм (39 % від НВ) до 36 мм (109 % від НВ), в середньому за цей період – 28 мм (87 % від НВ).

В результаті виконаної роботи було вивчено вплив агрометеорологічних умов на ріст і розвиток соняшнику в період сівба-сходи. У період сівба-сходи температурний режим грає важливу роль для проростання насіння і чим нижче температура повітря і ґрунту, тим більш тривалий період сівба-сходи.

Бібліографічний список

1. Фурсова Г.К. Соняшник: систематика, морфологія, біологія / Г.К. Фурсова. – Харків, 1997. – 120 с.
2. Гаврилюк М.М., Салатенко В.Н., Чехов А.В. Олійні культури в Україні : монографія / за ред. А.В. Чехова. – К. : Основа, 2007. – 416 с.

Ярута Марина Юріївна

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
м. Харків

АГРОЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНО- РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Управління процесом землекористування в сільському господарстві формується та визначається темпами розвитку продуктивних сил та раціональною побудовою матеріальних потреб. При цьому важливого значення набуває задоволення процесу інтегрування екологічних та економічних інтересів в агропромисловому виробництві. Нині недосконала методика оцінювання ефективності сільськогосподарського землекористування не сформувала єдиної методологічної бази відбору системи показників оцінювання, що в свою чергу, також потребує системного підходу для всеохоплюючого різностороннього аналізу. Сільськогосподарські угіддя сьогодення потребують досягнення паритету природоохоронного, ресурсоощадного та вітворювального характеру їх експлуатації. Масштаби використання земельно-ресурсного потенціалу в аграрному виробництві повинні першочергово враховувати темпи, рівень та інтенсивність впливу господарської діяльності безпосередньо на земельні ресурси [1, с. 61].

Рівень використання сільськогосподарських земель демонструє стабільну деградацію наявного потенціалу земельних ресурсів, що в недалекому майбутньому може привести до катастрофічних наслідків та поставити під